

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kumpulainen, Kaisu

Title: Kylät tulevaisuuden paikallisyhteisöinä

Year: 2018

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat & Maaseudun uusi aika -yhdistys 2018

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Kumpulainen, K. (2018). Kylät tulevaisuuden paikallisyhteisöinä. *Maaseudun uusi aika*, 26(2-3), 55-65. <http://www.mua-lehti.fi/wp-content/uploads/2018/10/kumpulainen.pdf>

Kylät tulevaisuuden paikallisyhteisöinä

Tämän artikkelin tavoitteena on kylien eli maaseutumaisten paikallisyhteisöjen tulevaisuuden luonteen hahmottaminen. Peilaan jälkimodernin paikallisyhteisön piirteitä aktiivisista kylistä keräämääni aineistoon. Miten jälkimodernille paikallisyhteisölle ominaiset piirteet, kuten kommunikatiivisuus ja avoimuus niissä rakentuvat? Mitä haasteita ne tuovat tulevaisuuden kylätoiminnalle ja kylien kehittämiseksi? Jälkimodernit paikallisyhteisöt eivät rakennu vastavoimana individualismille, vaan osana sitä. Ne pyrkivät vastaamaan samalla sekä ihmisten yksilöllisiin intresseihin ja valintoihin että yhteisöllisyyden ja kuulumisen tarpeeseen.

Avainsanat: kylä, kylätoiminta, yhteisö

Suomalaisten kylien tulevaisuuden pohtiminen on haastava tehtävä. Miten kuvitella maaseutumaisia paikallisyhteisöjä, jotka ovat eläviä vielä vuosikymmentenkin jälkeen? Kylien kehittämisen taustalla on ollut jo 1960-luvulta asti väestön väheneminen ja uhka kuva kyläyhteisöjen häviämisestä. Lieneekin väistämätöntä että jos asukasmäärät maaseutualueilla jatkavat yhä laskuaan, pienemmät kylät tulevat hiipumaan. Toisaalta kylien lukumäärä voi myös määrällisesti lisääntyä, kun pienistä kunnista ja keskuksista tulee yhä enemmän kylämäisiä paikallisyhteisöjä. Tämän artikkelin tavoitteena ei ole kuitenkaan kylien lukumäärän tai koon kehityksen arviointi, vaan tulevaisuuden maaseutumaisille paikallisyhteisöille ominaisten piirteiden hahmottaminen.

Viimeaikaisessa maaseutututkimuksessa kyliä on määritelty perinteisesti tiloina ja paikkoina (Kumpulainen 2012; Rannikko 2008). Tässä artikkelissa keskityn kyliin toisesta näkökulmasta eli tarkastelen niitä paikallisina yhteisöinä. Olen aiemmissa julkaisuissani määritellyt kylän tilaksi ja kyläyhdistyksen paikalliseksi yhteisöksi (Kumpulainen 2012). Tässä artikkelissa olen tehnyt tietoisesti toisen valinnan eli lähestyn koko kylää yhteisönä, vaikka kaikki kylällä asuvat ihmiset eivät kokisi tähän yhteisöön kuuluvansa. Toisaalta, se että on vaikea määritellä ketkä kyläyhteisöön kuuluvat, korostaa niiden avointa ja

notkeaa muotoa, mikä on tyypillistä jälkimoderneille yhteisöille (Bauman 2002). Suomalaisessa maaseutupolitiikassa kylät määritellään alueina, joissa on kyläyhdistys (Kumpulainen 2012; Rannikko 2016). Määritelmä ei tunnista kyliä pelkästään tiloina, vaan yhteisötoimijoiden kautta. Voidaan siis tulkita, että Suomen virallinen kylämääritelmä perustuu näkemykseen kylästä paikallisyhteisönä.

Ruth Liepinsin (2000) mukaan yhteisökäsitteen käyttämistä maaseutututkimuksessa on vauvannut tietynlainen epämääräisyys. Joko käsitettä ei määritellä kunnolla tai sitten keskitytään vain tiettyyn yhteisön rakentumisen ulottuvuuteen. Liepins (2000) tarjoaa ratkaisuksi moniulotteista paikallisyhteisön määritelmää, jossa tarkastellaan samanaikaisesti sekä käytäntöjä, tilaa ja rakenteita että yksilöiden merkityksiä. Yhteisökäsitteen problemaattisuutta tieteen kentällä lisää myös se, että paikallisyhteisöjen olemassaoloa jälkimodernissa yhteiskunnassa on vahvasti kyseenalaistettu. Esimerkiksi Zygmunt Bauman (2001) näkee ne haidkailuna vanhaan nostalgiseen ja turvalliseen aikaan, sellaiseen, jota ei itse asiassa ole edes ollut. Kommunitarismissa taas paikalliset yhteisöt nähdään vahvempina ja yhtenäisempinä kuin ne todellisuudessa ovatkaan (Etzioni 1996). Totuus paikkaan kiinnittyvistä yhteisöistä löytynee jostain näiden ääripäiden välistä. Paikallisia yhteisöjä on ja tulee aina olemaan, mutta ne eivät perustu perinteiseen käsitykseen yhteisöistä, vaan ne ovat jälkimoderneja yhteisöjä niihin kuuluvine piirteineen.

Kyläyhteisöt ovat ajallisia kerrostumia, joissa traditionaalisiksi, moderneiksi ja jälkimoderneiksi määritellyt ominaisuudet elävät yhtä aikaa. Koska tämän artikkelin tavoitteena on lähteä etsimään niitä signaaleja, jotka todennäköisesti tulevat tulevaisuudessa vielä voimistumaan, etsin analyysissäni tutkimuskohteista jälkimoderneille yhteisöille ominaisia piirteitä. Hahmottelen ensin jälkimodernin paikallisyhteisön ominaisuuksia, ja peilaan niitä sen jälkeen aktiivisista kylistä keräämääni aineistoon, joka koostuu kolmesta maakunnallisesta Vuoden Kylä -kilpailussa palkitusta kyläyhdistyksestä sekä kylätoimintaa ohjaavista hallinnollisista aineistoista. Miten jälkimodernille paikallis-

yhteisölle ominaiset piirteet rakentuvat kylissä? Mitä haasteita ne tuovat tulevaisuuden kylätoiminnalle ja kylien kehittämiseksi?

Jälkimodernit paikallisyhteisöt

Paikalliset yhteisöt ovat yksi jälkimodernin yhteisön muoto. Paikan ja yhteisön sidos on löystynyt aikojen saatossa, ja yhteisön rakentumisessa korostuu kuulumisen ja kommunikaation merkitys. Urbaaneista paikallisista yhteisöistä puhuttaessa tarkoitetaan yleensä paikallisia sosiaalisia liikkeitä, lähiöitä, naapurustoja ja asuinalueita (Delanty 2003, 65). Maaseudulla paikallisia yhteisöjä muodostavat kyläyhteisöt, kyläyhdistykset, kirkonkylät ja kunnat. Kuntien kohdalla paikallisen yhteisön käsitteen käyttäminen on joustavaa. Mitä isommasta alueesta tai keskuksesta on kyse, sitä vaikeampi on määritellä kunta paikalliseksi yhteisöksi. Yhteisön määritelmä on epämääräinen, mutta se korostaakin ihmisten omaa kokemusta siitä, minkä he kokevat omaksi paikallisyhteisökseen.

Yhteisön käsitteellä on monia merkityksiä ja tulkintoja (Moilanen & Eilola 2013). Lisäksi sanan poliittinen ja ideologinen käyttö monimutkaistaa mielikuvaa entisestään. Yhtä paljon kuin on yhteisöjen luonnetta ja sen muutosta kuvaavia määritelmiä, löytyy myös sellaisia representaatioita yhteisöistä, jotka kuvaavat enemmänkin poliittisia ideoita siitä minkälaisia yhteisöjen tulisi olla. Esimerkiksi kommunitaristista yhteisön määritelmää, jossa korostetaan yhteisiä arvoja ja solidaarisuutta onkin helppo kritisoida yhteisöjen ja menneisyyden romantisoinnista (Delanty 2003, 84; 90). Ideologisissa yhteisön määritelmässä on yleensä taustalla joko ajatus sosiaalisten ongelmien ratkaisemisesta tai demokraattisemman yhteiskunnan rakentamisesta (Giddens 1994; Putnam 2000). Yhteisöt ovat jotain menetettyä ja/tai jotain, jota kohti ollaan menossa. Osa teorioista näkee yhteisön vastakohtana tai -voimana yhteiskunnalle tai valtiolle, osa taas vaihtoehtona individualismille (Delanty 2003; Giddens 1994; Putnam 2000; Tönnies 1963).

Eri tieteenaloilla on ollut omat lähestymistapansa yhteisöjen tutkimiseen. Antropologisessa

tutkimuksessa on perinteisesti painottunut elämäntapaan ja identiteettiin perustuvien yhteisöjen korostuminen. Yhteiskuntatieteellinen tutkimus on taas ollut kiinnostunut sosiaalisista suhteista ja verkostoista, kansalaisuuden ja kansalaisyhteiskunnan kysymyksistä. 1980-luvulta lähtien myös sosiaalitieteissä on alettu korostaa yhteisön kulttuurista määrittelyä. Yhteisöt nähdäänkin nykyään enemmän symbolisina ja kuviteltuina rakenteina kuin sosiaalisina käytäntöinä (Anderson 1983; Cohen 1985; Delanty 2003, 3).

Modernille ajalle on ollut tyypillistä pohtia yhteisön luonteen muutosta kaupungistumisen ja teollistumisen myötä (Harvey 1990). Tutkimusta on leimannut menetyksen diskurssi traditionaalisten paikkaan sidottujen yhteisöjen heikentyessä ja esimerkiksi luokkaan sekä työhön liittyvien merkitysten noustessa tärkeämmiksi ihmisten identiteettien rakentumisessa (Delanty 2003, 15). Jälki- tai postmoderni yhteisötutkimus on taas pyrkinyt kuvaamaan globalisaation, kaupungistumisen ja digitalisaation aiheuttamia muutoksia yhteisöissä (Maffesoli 1995). Vaikka esimodernille ja maatalousvaltaiselle yhteiskunnalle tyypillisiä kiinteitä paikallisyhteisöjä ei enää olekaan, paikkoihin kiinnittyvät yhteisöt ovat kuitenkin yhä merkittävä osa ihmisen identiteetin ja sosiaalisen elämän rakentumista.

Postmoderneista yhteisöistä puhuttaessa korostuvat tyyli, estetiikka, kulttuuri ja symboliikka (Saastamoinen 2002). Jälki- tai postmodernin käsitteet korostavat modernin piirteiden, kuten pysyvyyden ja yhtenäiskulttuurin, väistymistä (Maffesoli 1995), vaikka kyse on enemmänkin niiden heikkenemisestä (Delanty 2003). Monet moderniin aikaan yhdistetyt ilmiöt, kuten nationalismi ja työhön liittyvät identiteetit ovat vielä vahvasti elossa. Viime vuosien maahanmuuton lisääntymisestä seurannut kansallishenkisen ajattelun nousu on ollut yksi ääriesimerkki tästä ilmiöstä. Massey (2008) on lisäksi korostanut globalisaation eriarvoistavaa luonnetta. Ajan ja tilan tihtyminen on kyseenalaistanut pysyviä paikkaan sidottuja identiteettejä, mutta esimerkiksi vapaan liikkumisen mahdollisuudet ovat tiettyyn luokka-asemaan sidottuja etuoikeuksia, eivätkä kaikkien ihmisten

todellisuutta. Vaikka ihmisten liikkumisen lisääntyminen heikentää paikkojen merkitystä identiteettien rakentumisessa, globalisaatio on tilallinen prosessi. Paikat ovat sosiaalisten suhteiden muodostamia verkostoja, joissa erilaiset identiteetit ja paikkaan kuulumisen tavat kohtaavat (Massey 2008).

Jälkimodernit yhteisöteoriat kuvaavat erityisesti globalisaation ja digitalisaation tuomia muutoksia 2000-luvun yhteisön rakentumisessa. Gerard Delantyn (2003, 132) mukaan eri teorioiden kuvauksia postmoderneista yhteisöistä yhdistävät seuraavat piirteet: muutos yhtenäisistä identiteeteistä erilaisuuden korostumiseen, siirtyminen varmuudesta kontingenssiin, yhteisöjen selkeän keskuksen puuttuminen, avoimuus, lisääntynyt liikkuvuus, hajanaisuus, emotionaalisuus ja kommunikatiivisuus. Postmoderneja yhteisöjä leimaa jatkuva muutos ja ne pysyvät yllä enemmänkin jatkuvan kommunikaation avulla kuin modernille ajalle tyypillisten symbolisten identiteettikamppailujen kautta.

Gerard Delantyn (2003, 4) mukaan jälkimodernien yhteisöjen merkittävin piirre on kuulumisen (belonging). Se on sekä symbolista yhteenkuuluvuuden tunnetta että ihmisten välistä kommunikaatiota. Yhteisön jäseniä yhdistää jokin mielenkiinnon kohde, joka rakentaa kuulumisen tunteita muiden sen jäsenten kanssa. Paikallisissa yhteisöissä kuulumuus tarkoittaa myös kuulumista paikkaan; juuria, paikallista identiteettiä ja paikkaan liittyviä tunnesiteitä. Epävarmassa ja jatkuvasti muuttuvassa maailmassa erityisesti kommunikaatio rakentaa kuulumista ja paikallisia yhteisöjä, ei niinkään institutionaaliset rakenteet tai symboliset merkitykset (Delanty 2003, 187).

Kommunikaatio (communication) tarkoittaa tässä yhteydessä sekä ihmisten keskinäistä vuorovaikutusta että median kautta tapahtuvaa viestintää. Siihen sisältyy erilaisia käytäntöjä, jotka rakentavat ihmisten välisiä yhteyksiä. Paikallisten yhteisöjen yhteenkuuluvuus syntyy keskinäisessä kanssakäymisessä ja vuorovaikutuksessa (Moilanen & Eilola 2013). Gerard Delantyn (2003, 71) mukaan kommunikatiivista yhteisöä yhdistävätkin enemmän kollektiiviset käytännöt kuin yhteiset

arvot tai identiteetti. Yhteisökehittäminen on yksi väline rakentaa yhteisöjen kommunikaatiota (Delanty 2003, 69). Kyläyhdistykset ja muut paikalliset yhteisötoimijat rakentavat sekä kommunikaatiota kylän sisällä että ulospäin esimerkiksi muiden kylien ja kunnan kanssa. Kommunikatiivisuus korostaa mahdollisuutta moninaisille näkemyksille ja arvoille, ja Delanty (2003, 111) puhuukin erimielisyyden yhteisöistä (communities of dissent), millä hän tarkoittaa sitä, että jälkimodernissa yhteisöissä on tilaa erilaisuudelle ja yksilöllisille merkityksille. Paikallisille yhteisöille voi olla haastavaa edistää jatkuvaa kommunikaatiota ilman, että yritetään kitkeä eri tavoin ajattelevat ihmiset yhteisön ulkopuolelle.

Virtuaaliset yhteisöt ovat keskeinen osa post-moderneja yhteisöjä. Digitalisaation ulottaessa lonkeronsa lähes kaikkien yhteisöjen käytäntöihin, jaottelu ”oikeisiin” ja virtuaalisiin yhteisöihin on harhaanjohtava. Esimerkiksi sosiaalinen media ja uusi viestintäteknologia ovat keskeinen osa kaikkien jälkimodernien yhteisöjen kommunikaatiota. Myös paikallisissa yhteisöissä nettisivut, facebook ja WhatsApp-ryhmät ovat muuttaneet sekä jäsenten keskinäistä vuorovaikutusta että viestintää yhteisöistä ulospäin. Uuden teknologian on pelätty vähentävän ihmisten sosiaalista vuorovaikutusta ja pääomaa (Putnam 2000), mutta toisaalta se on tuonut myös paljon uusia välineitä kommunikaation ja yhteen kuulumisen rakentamiseen.

Jälkimodernit yhteisöt ovat avoimempia kuin edeltäjänsä. Ihmiset kuuluvat eri yhteisöihin ja yhteisöjen keskinäiset rajat eivät ole enää yhtä selkeitä. Avoimissa yhteisöissä yhteenkuuluvuus rakentuu enemmän ihmisiä yhdistävien merkitysten ja kommunikaation kautta kuin rajoja korostamalla. Avoimuus tarkoittaa myös jatkuvan muutoksen korostamista, heterogeenisyyttä ja yksilöiden sitoutumisen ohentumista (Delanty 2003, 48). Paikallisyhteisön toimintaan osallistuminen voi olla pelkästään virtuaalista esimerkiksi seuraamalla facebook-ryhmää ja osallistumisen määrä voi myöskin vaihdella elämäntilanteen mukaan.

Yhteisöt nähdään usein vastavoimana yksilöllisyyden korostamiselle (Moilanen & Eilola 2013), mutta Gerard Delantyn (2003, 113) mukaan jako yhteisöihin ja yksilöihin pitäisi hylätä. Zygmunt

Baumanin (2001) kritiikki yhteisöjä kohtaan perustuu siihen, miten kaipuu yhteisöjen tuomaan turvallisuuteen on vastakkaista yksilöiden vapaudelle. Vaikka Baumanin rakentama vastakkainasettelu on ehkä liioiteltua, on helppo yhtyä ajatukseen, että elämme individualistista aikaa ja paikallisten yhteisöjen rakentuminen sille vastakkaiseen ajatukseen ei kuulosta kestävältä. Paikallisten yhteisöjen pitäisi pystyä samaan aikaan sekä rakentamaan yhteen kuuluvuutta että vastaamaan post-modernien ihmisten yksilöllisiin tarpeisiin.

Monikulttuurisuus, yksilöiden erilaisuus ja nopea muutos tuovat haasteita paikallisyhteisöjen jatkuvuudelle. Ne murentavat kulttuurin yhtenäisyyttä ja korostavat ihmisten keskinäisen kommunikaation merkitystä. Samalla lisääntyy myös tarve etsiä omia juuria ja kuulua johonkin (Delanty 2003, 189). Moilanen & Eilola (2013) korostavat, että jälkimodernit yhteisöt eivät liity ensisijaisesti paikkaan, vaan niiden avulla ilmennetään esimerkiksi yksilöllistä elämäntapaa, pyrkimystä eettisyyteen ja tunnesidettä samanhenkisiin ihmisiin. Paikkaan kiinnittyminen voi kuitenkin olla yksi sellainen yhteisö, jossa yksilöllisiä elämän valintoja ja kuulumisen tarvetta pystytään toteuttamaan. Tässä lieneekin jälkimodernien paikallisyhteisöjen suurin haaste, pystyä antamaan tilaa erilaisille ja moninaisille identiteeteille ja näkemyksille (Delanty 2003, 70), mutta samalla rakentaa yhteen kuulumisen tunnetta ja sidettä paikkaan.

Aineisto ja metodi

Artikkelin aineisto koostuu väitöskirjatyöhöni keräämistä erilaisista aktiivisia kyliä tarkastelevista aineistoista (Kumpulainen 2012). ‘Aktiivisesta kylästä’ on tullut 2000-luvulla ‘elävän kylän’ synonyymi. Aktiivisuuden käsitteeseen liittyy epäsuorasti myös sen vastakohta eli passiivisuus, ja aktiivisuudella korostetaankin yhteisön omaa roolia ja vastuuta kylän elävyyden ylläpitämisessä.

Tutkimukseni eri aineistot avaavat aktiivisen kylän problematiikkaa eri näkökulmista. Kansalliset kylätoimintaohjelmat ja Vuoden Kylä -kilpailun materiaalit avaavat hallinnollista näkökulmaa eli sitä, mitä tavoitteita kylille asetetaan ylhäältäpäin. Suomen Kylät ry julkaisee sekä valtakunnalliset

Hallinnollisesti määritelty aktiivisuus	Paikallinen aktiivisuus
<p>Kansalliset kylätoimintaohjelmat</p> <ul style="list-style-type: none"> Kylätoiminnan suuntaviivat 2000–2002 Voimaa kuin pienessä kylässä! 2003–2007 Vastuuta ottava paikallisyhteisö 2008–2013 	<p>Kolmen keskisuomalaisen kyläyhdistyksen (Huikko, Kyynämöinen, Ylä-Muuratjärvi) toiminnan havainnointi</p> <ul style="list-style-type: none"> Yhteensä 20 vierailua kyläkokouksissa ja -tapahtumissa vuosina 2007–2008
<p>Osallistuminen maakunnallisen kyläjärjestön Keski-Suomen Kylät ry:n järjestämiin tapahtumiin, kokouksiin ja seminaareihin (11 vierailua)</p> <ul style="list-style-type: none"> Maakunnallisen vuoden Kylän valinnan havainnointi (vuosina 2007–2008 yhteensä 7 vierailua kilpailun finalistikyliin) Suomen Kylätoiminta ry:n tuottama materiaali ja ohjeistukset 	<p>Kolmen kyläyhdistyksen tuottama materiaali: pöytäkirjat, kyläkirjat, kyläsuunnitelmat, esitteet, kylälehdet ja nettisivut</p>
<p>Valtakunnallisen Vuoden Kylä -kilpailun tiedotusmateriaali</p> <ul style="list-style-type: none"> Kylätoiminnan tiedotuslehdistä numerot, joissa artikkeli kyläkilpailun voittajasta vuosilta 1985–2007 (vuodesta 1985 <i>Kylät toimivat</i>, 1996 lähtien <i>Kylätoiminta</i> ja vuodesta 2001 <i>Maaseutuplus</i> -lehti). Yhteensä 23 artikkelia Kilpailukaavakkeet vuosilta 1985–2007 	<p>Kyläyhdistysten puheenjohtajien haastattelut (entiset ja nykyiset)</p> <ul style="list-style-type: none"> Yhteensä 12 haastattelua vuosina 2007–2008

Taulukko 1. Aineisto

kylätoimintaohjelmat että järjestää vuosittaisen valtakunnallisen Vuoden Kylä -kilpailun. Palkitut kyläyhdistykset saavat julkisuutta ja niitä pidetään suomalaisen kylätoiminnan esikuvina (Hyyryläinen 1994, 74). Paikallisen aktiivisuuden tutkimisen kohteeksi valikoituivat kolme keskisuomalaista kylää, jotka voittivat vuosina 2005–2007 Keski-Suomen Vuoden Kylä -tittelin. Rajasin tutkimukseni sellaisiin kyliin, jotka olivat saaneet tunnustusta aktiivisuudestaan eli kylätoiminnasta on tullut keskeinen osa paikallisyhteisön toimintaa. Tutkimuksen tuloksia ei voida siis yleistää koskemaan kaikkia suomalaisia kyläyhteisöjä, vaan kyse on enemmänkin ideaalityypeistä, joista muiden kylien toivotaan ottavan mallia (Kumpulainen 2016). Vaikka Vuoden Kylä -kilpailussa palkitaan

virallisesti vain kyläyhdistys, mediassa ja tiedotuksessa tuotetaan mielikuvaa koko kylän aktiivisuudesta. Kyläyhdistyksen jäsenten aktiivisuus vaihtelee myös paljon ja usein muutaman aktiivisimman harteille jää suurin osa kehittämis- ja talkootyöstä. Tämä tuo haasteita kylätoimijoiden ja erityisesti kyläyhdistysten puheenjohtajien jaksamiselle.

Haastattelin kolmen kyläyhdistyksen kaikki entiset ja nykyiset puheenjohtajat. Puheenjohtajilla on tärkeä rooli kehittämissankkeiden vetäjinä ja muiden kyläläisten aktivoijina, joten heidän kauttaan sain informaatiota aktiivisen kylän rakentumisesta käytännön tasolla. Avoimissa teemahaastatteluissa keskusteltiin kylän menneisyydestä, nykyisyydestä ja tulevaisuudesta, kehittämistoiminnasta, vahvuuksista, haasteista ja yhteistyöstä

kunnan ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa.

Käytän tässä artikkelissa metodina teoriaohjaavaa laadullista sisällönanalyysia eli jälkimodernin yhteisöteoriat toimivat tutkimusta suuntaavina viitekehäyksinä (Tuomi & Sarajärvi 2002). Etsin aktiivisista kylistä keräämistäni aineistoista jälkimodernien yhteisöteorioiden piirteiden ilmentymiä eli miten kuuluminen, kommunikaatio ja avoimuus niissä rakentuvat. Tutkimukseni koostuu tekstiaineistoista, jotka on suunnattu eri yleisöille ja niillä on erilaiset tavoitteet. Ne poikkeavat siis toisistaan luonteeltaan, ja yhteisöllisyyttä avaava sisällönanalyysi rakentuu jokaisessa hieman eri tavalla. Ohjelma- ja tiedotustekstejä olen tarkastellut retorisen luennan kautta, ja haastatteluaineistoa taas diskursiivisemmalla otteella.

Jälkimoderni kyläyhteisö

Yhteisön näkeminen vastakkaisena valtiolle tai yhteiskunnalle ei elä pelkästään yhteisöklassikoissa (Tönnies 1963), vaan se näkyy myös kansallisissa kylätoimintaohjelmissa. Kylien kasvavia vastuita ja yhteiskunnallista roolia representoidaan kolmannessa ohjelmassa suhteessa julkiseen sektoriin.

Kun kunta- ja palvelurakenteiden uusimisen myötä kunnat ja valtio osittain poistuvat kyliltä, kyläyhdistykset joutuvat yhä enemmän vastaamaan palvelujen toteuttamisesta. (Vastuuta ottava paikallisyhteisö 2008–2013, 9.)

Hyvinvointivaltion rakentaminen 1970-luvulta lähtien ja yhteiskunnan kaupungistuminen ja teollistuminen siirsi yhteisöllistä vastuuta valtiolle. Nyt ympyrä on sulkeutumassa. Hyvinvoinnissa ja ongelmien ratkaisuisissa korostetaan yhä enemmän julkisen vastuun sijasta yksilön omaa vastuuta ja yhteisöjen vastuuta. (Vastuuta ottava paikallisyhteisö 2008–2013, 21.)

Vaikka kylätoimintaohjelmassa korostetaan kumppanuuksien rakentamista julkisen sektorin kanssa, sorrutaan siinä kuitenkin samalla vastakkaisuuksien retoriseen rakentamiseen. “Ympyrän sulkeutumisella” viitataan myös siihen, miten olemme siirtymässä kylien vastuun kasvamisen myötä hyvinvointivaltiosta takaisin yhteisöllisen vastuun aikaan, joka nähdään luonnollisempuna kuin edeltäjänsä. Sen sijaan yksilöllisyyden koros-

tuminen on ohjelmassa otettu huomioon, eikä yhteisötoimintaa tarjota enää vaihtoehtona individualismille, vaan osana sitä.

Muuttoliike, yhtenäiskulttuurin pirstoutuminen, kaupungistuminen, uusi informaatioteknologia ja globalisaatio voivat heikentää yhteisöllisyyttä. Samoin yksilöllistymiskehitys on vaikuttanut voimakkaasti yhteisöjen aseman muuttumiseen. 2000-luvun ihmiselle elinikäinen tai edes pitkäaikainen sitoutuminen on entistä vaikeampaa. Sitoutumista riittää niin pitkään kuin toiminnasta on saatavissa välitöntä tyydytystä. Yhteisöön kiinnitytään satunnaisesti ja silloin, kun se itselle sopii. (Vastuuta ottava paikallisyhteisö 2008–2013, 19.)

Sitaatti tunnistaa jälkimodernin kulttuurin tuomat haasteet yhteisölliselle toiminnalle, eikä tukeudu kommunitaristiseen paikallisyhteisöjen romantisointiin (Etzioni 1993). Tutkimani aktiiviset kylät ovat eläviä paikallisyhteisöjä, jotka rakentuvat osana globaalia jälkimodernia yhteiskuntaa ja kehitystä. Ihmisillä on voimakkaat tunnesiteet asumaansa kylään, mutta heidän identiteettinsä ja elämänpiirinsä rakentuvat myös monista muista tekijöistä. Paikallinen yhteisö ei myöskään enää määrittele ihmisten elämäntapaa, vaan se on yksi yhteisö monien joukossa. Haastateltavat kuvailivat paikallista aktiivisuutta aaltomaisena liikkeenä, mikä korostaa sitä, miten välillä yhteisöllinen toiminta on keskeisemmässä osassa yksilöiden elämää, ja välillä taas jokin toinen kiinnostuksen kohde.

Kylä- ja kehittämistoiminta luo erityisen suhteen kylään. Siitä tulee kehittämisen kohde ja yhteinen intressi, jonka eteen ihmiset ovat valmiita toimimaan yhdessä. Kylät paikkoina eivät ole enää itsestään selviä, vaan niitä “pidetään elossa” ja kehitetään tietoisella yhteisöllisellä toiminnalla. Haastateltavat kyläyhdistysten puheenjohtajat toivatkin esille, että jos kyläyhdistyksen tai vastaavan yhteisötoimijan kautta ei järjestetä kylällä yhteistä toimintaa, ei muutakaan yhteisöllisyyttä välttämättä ole. Erilaisten aatteellisten paikallisten järjestöjen, kuten raittius-, nuoriso- ja maamiesseurojen, rooli kylillä on pienentynyt ja monet perinteisistä yhdistyksistä tekevät yhteistyötä kyläyhdistysten kanssa luovuttamalla esimerkiksi omaisuuttaan kyläyhdistysten käyttöön. Vaikka kyläyhdistykset ovat poliittisesti sitoutumattomia toimijoita, niiden

taustalla on kuitenkin oma ideologiansa. Kyläyhdistysten tehtävänä on maaseudun paikallisyhteisöjen pitäminen elävänä omaehtoisen kehittämistoiminnan avulla. Jälkimodernit kyläyhteisöt eivät ole siis pelkästään kulttuurisia ja sosiaalisia luonteeltaan, vaan niillä on myös selkeä yhteiskunnallinen tavoite.

Kuulumisen rakentuminen aktiivisessa kyläyhteisössä

Paikallisyhteisöissä kuulumisen tarkoittaa kuulumisen kokemusta sekä paikkaan että yhteisöön eli muihin ihmisiin. Haastateltavat puhuivat kylähengestä, mikä tarkoittaa talkoohengestä ja paikasta kumpuavaa yhteisöllisyyden tunnetta (Kumpulainen 2012). Puheenjohtajat rakentavat kylähenkeä aktiivisella kyläläisillä.

Pikkusenkin alkaa silleen niinku lepsuuntumaan niin kylä se vaan sitten hiippuu ja hiippuu. (haastateltava 2)

Kylähengen löytyminen ei ole enää itsestään selvää edes maaseutuyhteisöissä, vaan sitä rakennetaan erilaisten tapahtumien, kulttuuriperinnön ja yhteisten tilojen vaalimisella. Vuoden Kylä -kilpailussa kylähengen rakentaminen on yhtenä merkittävänä osa-alueena, joka tekee siitä myös arvioinnin kohteen.

Miten kylähenkeä on luotu ja ylläpidetty (edistetty yhteiskuuluvuuden tunnetta, lisätty kiintymystä kylään sekä tehty kylää tunnetuksi ulkopuolella? Miten talkootoimintaa on harjoitettu ja edistetty? Miten yhteistoimintaa kylässä eri järjestöjen kanssa on harjoitettu ja edistetty?) (Vuoden Kylä -kilpailun kysymyskaavake 1987.)

Kylähengen käsite viittaa yhteisön ominaisuuteen, kuulumisen taas yksilöiden kokemukseen. Paikkaan kuulumisen ”on jatkuva tilassa ja ajassa tapahtuva prosessi, jonka keskiössä on ihmisen ja paikan välinen suhde” (Vallius 2016). Kuulumiseen sisältyvät tunnesiteet, kehollisuus, materiaalisuus, toiminta ja sosiaaliset suhteet sekä ajan eri ulottuvuudet eli menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus. Aktiivisista kylistä keräämissäni aineistoissa ajallisuus näkyy selkeästi. Kylän historian ja perinnön vaaliminen on tärkeä osa kylätoimintaa. Yhteisön tulevaisuutta taas tehdään kyläsuunnittelun ja

erilaisten kehittämishankkeiden kautta. Paikallisten ihmisten aktiivisuuden taustalla on usein huoli kylän ”kuolemisen”, mikä korostaa tulevaisuuden strategista rakentamista.

Paikkaan kuulumisen prosessina rakentuu identifioitumisesta (*identification*), suorittamisesta (*performance*), kokemisesta (*experience*) ja neuvottelusta (*negotiation*) (Vallius 2016). Identifioitumisessa kyläyhteisöön korostuvat paikallinen identiteetti sekä kylän erityiset paikat ja maisemat, jotka ihmiset kokevat ”omikseen”. Tutkittavilla kylillä kyläyhdistysten ylläpitämät kylätalot eivät olleet pelkästään kokoontumispaikkoja vaan kylän symbolisia keskuksia. Kaupungeissa suorittamiseen liittyy erityisesti työssä käynti, opiskelu, palvelut ja kuluttaminen, mutta kyläyhteisöissä kylätoiminta, kylätapahtumat ja esimerkiksi kylätalolla järjestettävä vapaa-ajan toiminta nousevat keskeisimmiksi kuulumista rakentaviksi toiminnoiksi. Paikkaan kuulumisen kokeminen viittaa siihen, miten ihminen tuntee olevansa osa elinympäristöään. Tämä tapahtuu yleensä vasta pidemmän ajan kuluttua ja edellyttää paikkaan liittyvää identifioitumista ja suorittamista. Kylätoiminnalla onkin merkittävä rooli kokemuksellisen kyläläisyyden rakentajana.

Paikkaan kuulumisen neuvottelut tarkoittavat oikeutuksen hakemisen prosesseja, jotka korostuvat erityisesti marginaalisiin ryhmiin lukeutuvien ihmisten kohdalla (Vallius 2016). Kylätoiminnassa voidaan joutua myös näihin neuvotteluihin taisteltaessa kunnan kanssa peruspalveluiden saamisesta kylän asukkaille. Jokaisessa kolmessa tutkittavassa kylässä haastateltavat kuvailivat kuntien kanssa käytyjä kamppailuja esimerkiksi kyläkoulujen sulkemista vastaan (Kumpulainen 2017).

Mutta sitten kun koulu on lakannu se on ollu ehkä jonkinlainen nujertaminen tai jonkinlainen kylälle. Mutta sitten se on jollakin lailla kipinää antanu kuitenkin että siinä on se koulu on jääny kyläläisten käyttöön ja saatu pitää se semmosena toimintatilana mikä on sitten antanu uusia mahdollisuuksia että se ehkä lähtee uuteen nousuun. (haastateltava 9)

Vaikka nämä taistelut onkin usein hävitty (Kyy-nämöinen on ainoa kylä, jossa kyläkoulu on vielä jäljellä), on niillä kuitenkin ollut kylähenkeä ja kuuluvuutta rakentava vaikutus.

Kommunikaation aktiivinen rakentaminen

Kommunikaatio on tärkeä osa aktiivisten kylien toimintaa. Kaikenlainen yhteistoiminta ja vuorovaikutus sekä kyläläisten kesken että kylästä ulospäin rakentavat paikallisyhteisöä ja kuulumisen tunnetta. Tärkein osa kommunikaatiota on kyläläisten keskinäinen viestintä, jonka koetaan muuttuneen ajan saatossa. Ihmisten sosiaalinen kanssakäyminen ja kasvokkainen kommunikaatio kylän sisällä on vähentynyt, mutta uusi teknologia on tuonut myös lisää välineitä viestintään. Erityisesti vanhempi sukupolvi, joka ei ole yhtä paljon omakusunut uusia kommunikaation tapoja, kokee, että ihmiset eivät ole enää samalla lailla yhteydessä toisiinsa.

Etä ennenhän se on ollut varmaan enemmän sellasta suusta suuhun kulkenut tieto, ja ihmiset on jutellu keskenään. (haastateltava 11)

Tutkimukseni aineisto on kerätty vuosina 2006–2007 ja silloin kylien verkkosivut olivat tärkeä viestinnän väline kylätoiminnassa. Paljon on tapahtunut digitalisaatiokehitystä sen jälkeen. Jokaisella tutkimallani kylällä on vuonna 2018 esimerkiksi Facebookissa joko oma sivu tai ryhmä. Sosiaalisesta mediasta ja erilaisista digitaalisista sovelluksista, kuten WhatsApp-ryhmistä, on tullut keskeinen osa paikallisten yhteisöjen kommunikaatiota. Viestintä ei tapahdu pelkästään yhteisön sisällä, vaan kylien tapahtumista tiedotetaan laajemmin muillekin kuntalaisille, kesäasukkaille ja matkailijoille. Samalla markkinoidaan ja rakennetaan kylien julkisuuskuva ja tunnettavuutta laajemminkin. Digitaalisatiokehitys on korostanut jälkimodernille kulttuurille ominaisen visuaalisen viestinnän merkitystä. Kylästä rakentuvat mielikuvat kuvallisessa ja mediaviestinnässä ovat tärkeitä esimerkiksi uusien asukkaiden houkuttelemisessa.

Koska kyläyhteisöt ovat luonteeltaan toiminnallisia, kommunikaatio on merkittävä tekijä niiden rajojen muodostumisessa. Kyläkoulujen kukoistamisen aikana kyläyhteisöt muodostuivat usein koulupiirin mukaan, nykyään taas kyläyhdistysten toiminta-alueet muodostavat uusia kyläyhteisöjä. Kynämöinen on esimerkki siitä,

miten kyläyhdistys on muodostettu kolmen pienemmän kylän alueelle. Kyläyhteisöjen toiminnan perustana on yhdistysmuoto ja sitä kautta kylälle tulee myös erityisiä hallinnollisia käytäntöjä. Yhdistysten kokoukset ja hallinto ovat muodollista kommunikaatiota, joka ei kiinnosta suurinta osaa kyläyhteisön jäsenistä.

Niitä ei se kokoushomma kiinnosta tavallaan. Ne kokee sen semmoseks kuivakkaaks byrokraattiseks, jotkut vuosikokoukset ja semmoset, ja se on vähän semmonen epämiellyttävä. (haastateltava 10)

Postmodernien ihmisten sitoutumisen ohuus yhteisöihin on yksi syy vähäiseen halukkuuteen osallistua yhdistysten hallinnollisiin käytäntöihin. Ylimääräisiä vastuita helposti kartetaan, mutta toisaalta jos itse toiminta koetaan mielekkääksi, talkoisiin ollaan valmiita osallistumaan. Myös hanke-toimintaan liittyvä byrokraatia koettiin epämiellyttäväksi. Jälkimodernissa yhteisöissä halutaan keskittyä yhteisten päämäärien saavuttamiseen, ei muodolliseen yhdistyksen ylläpitämiseen.

Kyläyhdistysten neuvottelut kuntaan, päättäjiin ja viranomaisiin päin ovat osa kylien kommunikaatiota yhteisöistä ulospäin. Suhde kuntaan koettiin epävarmana.

Se on vähän semmonen mites sen nyt sanos se on vähän semmonen avosuhe joka on hyvä ja joka ei oo hyvä. Semmonen häilyvä. (haastateltava 4)

Epämuodollinen suhde kuntaan korostaa kommunikaation merkitystä. Kyläyhteisön jäsenet kokivat, että kuntien suhtautuminen kyliin on yksittäisten suhteiden varassa. Välillä kylien oikeuksien ajaminen toteutuu parhaiten neuvottelemalla ja lobbaamalla, ja välillä taas väsytystaistelulla. Kuntien positiivinen suhtautuminen kyläyhteisöihin rakentaa positiivista ilmapiiriä paikalliseen toimintaan, mutta toisaalta myös taistelu voi toimia yhteisön sisäistä yhteen kuuluvuutta lisäävänä tekijänä.

Kyläyhteisöt avoimina yhteisöinä

Yksi keskeisimpiä analyysini tuloksia on, että aktiiviset kylät ovat avoimia yhteisöjä (Kumpulainen 2012).

Kun itte muistaa sitä lapsuutta mikä mielikuva oli nii se oli hyvin tiukka se kylien raja, ja se oli ehkä hiukan sellasta verissä päin taisteluakin. Että se on niinku ne rajat mitkä näillä kylillä on ei oo kuitenkaan niin selvät ne on juontaa peruja siitä kansakoulurajoista ja muista. Ne on silloin ollu semmoset hyvinkin selvät. Ne ei oo enää näkyvissä millään tavalla. Ne ei sillä tavalla enää merkitse mitään. Se on toisaalta ihan hyväkin että ne häviää. Että ne on ehkä vähän voi olla semmosia kehitystä estäviäkin just jos liikaa jää siihen omaan kuppikuntaan pysyy. (haastateltava 9)

Avoimuus tarkoittaa yhteisöjen välisten rajojen hämärtymistä ja vieraanvaraisuutta muualla asuvia, kesäasukkaita ja matkailijoita kohtaan. Kaikki kylästä tai siellä järjestettävistä tapahtumista kiinnostuneet ovat tervetulleita mukaan toimintaan. Samaten osa pienistä kylistä on perustanut yhteisiä kyläyhdistyksiä, jolloin toiminta-alueet koostuvat aiempaa laajemmista alueista. Paikallisyhteisöä ei vahvisteta niinkään tekemällä eroa muihin kyliin vaan korostamalla oman kylän erityisyyttä.

Kivesjärven kylätoimikunta on käyttänyt kylän tunnetuksi tekemisessä ja varojen keräämisessä hyväkseen kylän erikoista nimeä. Kivespussin heiton lisäksi kylätoimikunta on kehittänyt kylälle oman nimikoleivonaisen, kivespiiraan. Sitä on tarjottu matkailijoille, myyty kylätoimikunnan tilaisuuksissa ja ajoittain myös Kivesvaaran hiihtokeskuksen ravintolassa. (Kylät toimivat 4/1993.)

Kylän tuotteistaminen on samalla paikan imagon rakentamista, jossa markkinatalouden logiikka vaikuttaa siihen, miten paikan identiteettiä tuodaan esille (Vepsäläinen 2007). Avoimuus tarkoittaa myös toimijoiden suurempaa riippuvuutta kyläyhteisön ulkopuolisten tunnistamisesta ja tunnistamisesta. "Toiseus" on yhä merkittävä paikallisyhteisön identiteetin rakentamisessa (Hall 1999). Enää se toinen ei tosin ole naapurikylän tai kunnan asukas, vaan kuviteltu Facebook-mainoksen lukija tai kylätuotteen ostaja.

Yhteisöjen avoin luonne tarkoittaa myös sitoutumisen ohuutta ja toiminnan jatkuvuuden epävarmuutta. Aktiivisuutta uhkaavat myös monet itse kehittämis- ja yhdistystoimintaan liittyvät käytännöt.

Kyllä mä nään yhtenä uhkakuvana sen että sieltä katoaa semmonen yhdessä tekemisen henki ja halu. Että siitä tekemisestä tulee liian muotomäärästä, määrämuotosta. Siis silleen että semmonen spontaani ja välittömyys häviää siitä että vaikka se mun mielestä saa olla hyvin järjestelmällistä niin silti siellä pitää olla tilaa sille pienelle tekemiselle ja että se suvaitsevaisuus säilyy ja se pystytään tarjoamaan jokaiselle jotain. (haastateltava 11)

Sitaatti kuvaa hyvin jälkimodernin paikallisyhteisön haasteita. Ihmisten sitoutuminen yhteisöön on ohuempaa, ja mitä enemmän toimintaan liittyy byrokratiaa ja muodollisia vastuita, sitä enemmän on uhkana että ihmiset keksivät vapaa-ajalleen mukavampaakin tekemistä. Ihmisten halu toimia yhteisöissä lähtee heidän omista tarpeistaan, ja paikallisyhteisöjen pitäisi pystyä tarjoamaan "jokaiselle jotakin" eli mahdollistamaan jäsenten henkilökohtaisten intressien ja arvostusten mukaista toimintaa.

Johtopäätökset

Digitalisaation vaikutukset kyläyhteisöjen rakentamiseen jälkimodernissa yhteiskunnassa ovat moninaisia. Visuaalisuudella, markkinoinnilla ja mielikuvilla on yhä isompi merkitys, jolloin kyläyhteisöistä tulee yhä enemmän "kuviteltuja yhteisöjä" (Andersson 1991). Toisaalta, sosiaalinen media mahdollistaa myös lisääntyvän kommunikaation ja yhteyden kylään jopa tuhansien kilometrien päästä. Vaikka kasvokkainen kommunikaatio vähenee, on käytössä yhä enemmän työkaluja helpottamaan sekä kylän sisäistä että ulospäin suuntautuvaa kommunikaatiota. Olemme tässä kehityksessä vasta alkutaipaleella ja tarvitaankin lisää tutkimusta siitä, miten paikallisyhteisöjen dynamiikka muuttuu digitalisaatiokehityksen myötä.

Jälkimoderneilla yhteisöillä ei ole kiinteää rakennetta (Delanty 2003), ja jatkuva muutos korostaa paikallisen aktiivisuuden ja kehittämistoiminnan merkitystä yhteisöjen tulevaisuudelle.

Strateginen yhteisöllisyys vaatii jatkuvaa yhteisön rakentamista ja uudelleen tuottamista. Yhteisön avoin luonne ja sitoutumisen ohuus sekä niiden jatkuvuuden epävarmuus tekevät kommunikoinnista merkittävän yhteisöä ylläpitävän tekijän verrattuna esimerkiksi traditionaaliseen kyläyhteisöön, joka oli olemassa itsestään selvyytensä, eikä sitä tarvinnut tietoisesti tuottaa. (Kumpulainen 2012, 46.)

Kehittämistoiminta on tullut jäädäkseen paikallisyhteisöjen elämään eli niiden tulevaisuutta rakennetaan strategisesti. Toiminta ei saisi kuitenkaan muuttua liian viralliseksi. Jos ihmisiä halutaan kannustaa osallistumaan enemmän yhdistys- ja kehittämistoimintaan, yhteisöjen hallinnollisen puolen keventäminen olisi tehokas keino. Aktiivisuus ja ihmisten kiinnostuksen kohteet vaihtelevat, ja tarvittaisiinkin enemmän tukea pop-up-tyyliin, pienten ideoiden toteuttamiseen, joka ei vaatisi osallistujilta pidempiaikaista sitoutumista.

Aktiivisista kylistä voidaan löytää paljon jälkimoderneille yhteisöille ominaisia piirteitä: kommunikaatio, kuuluminen ja avoimuus ovat keskeinen osa suomalaista kylätoimintaa. Kylätoiminnan tuoma institutionalisoitumiskehitys eli yhteisötoi-

minnan muodollisten rakenteiden voimistuminen sen sijaan (Kumpulainen 2012) puuttui näistä jälkimoderneja yhteisöjä kuvaavista teorioista. Kylätoiminnan kautta rakentuvat kyläyhteisöt ovatkin sosiaalisen ja kulttuurisen lisäksi luonteeltaan poliittisia yrittäessään ajaa kylien ja kyläläisten oikeuksia erityisesti kuntien sisällä. Poliittisuus on erilaista kuin perinteisillä aatteellisilla yhdistyksillä. Enää yhdistystoiminta ei ole sidottu mihinkään laajempaan suuntaukseen tai puolueeseen, vaan paikan eli kylän edun ajamiseen eli kyläyhdistys toimii koko yhteisön virallisena äänenä. Tämä poliittisuuden korostuminen voi kuitenkin olla kaksiteräinen miekka, se voi myös vähentää ihmisten halukkuutta osallistua yhteisön toimintaan. Yhdistys- ja kehittämistoimintaan liittyikin paljon ns. virallisia toimintoja, jotka voivat tuntua postmoderneista itsensä toteuttamista arvostavista ihmisistä vähemmän kiehtovilta. Yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden yhdistäminen sekä tasapainon löytäminen muodollisemman toiminnan ja hauskapidon välillä lieneekin se tärkein tekijä tulevaisuuden kyläyhteisöjen jatkuvuuden turvaamisessa.

Lähteet

- Anderson, Benedict 1991. *Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism*. Verso, London.
- Bauman, Zygmunt 2001. *Community: seeking safety in an insecure world*. Polity, Cambridge.
- Bauman, Zygmunt 2002. *Notkea moderni*. Vastapaino, Tampere.
- Delanty, Gerard 2003. *Community*. Routledge, London.
- Etzioni, Amitai 1993. *The Spirit of Community*. Crown, New York.
- Etzioni, Amitai 1996. *The New Golden Rule. Community and Morality in a Democratic Society*. New York, BasicBooks.
- Giddens, Anthony 1994. *Beyond Left and Right*. Cambridge, Polity Press.
- Hall, Stuart 1999. *Identiteetti*. Tampere, Vastapaino.
- Harvey, David 1990. *The Condition of Postmodernity: An Inquiry into the Origins of Cultural Change*. Oxford, Blackwell.
- Hyyryläinen, Torsti 1994. *Toiminnan aika. Tutkimus suomalaisesta kylätoiminnasta*. Line Sixtyfour, Vammala.
- Kumpulainen, Kaisu 2012. *Kylätoiminta ja aktiivisen kylän tuottaminen*. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Kumpulainen, K. (2016) Village of the Year competition constructing the ideal model of a rural community in Finland. *Sociální studia* 13(2) pp. 55–71
- Kumpulainen, Kaisu 2017. The discursive construction of an active rural community. *Community Development Journal* 52(4). 611–627.
- Liepins, Ruth 2000. New energies for an old idea: reworking approaches to 'community' in contemporary rural studies. *Journal of Rural Studies* 16. 23–35.
- Maffesoli, Michel 1995. *Maailman mieli. Yhteisöllisen tyylin muodoista*. Gaudeamus, Helsinki.
- Massey, Doreen 2008. *Samanaikainen tila*. Tampere, Vastapaino.
- Moilanen, Laura-Kristiina & Eilola, Jari 2013. *Ajan ja paikan muovaamat yhteisöt*. Teoksessa Jari Eilola & Laura-Kristiina Moilanen (toim.) *Yhteisöllisyyden perintö*. Tutkimuksia yhteisöistä eri vuosisadoilla. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. 7–51.
- Putnam, Robert 2000. *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. Simon & Schuster, New York.

- Rannikko, Pertti 2008. Sivakan metsät avoimina ja suljettuina tiloina. Teoksessa Seppo Knuuttila, Pertti Rannikko, Jukka Oksa, Tapio Hämynen, Hannu Itkonen, Heidi Kilpeläinen, Mikko Simula, Sinikka Vakimo & Marjaana Väisänen (toim.) Kylän paikka. Uusia tulkintoja Sivakasta ja Rasinmäestä. Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 25–59.
- Rannikko, Pertti 2016. Täyttyvä syrjäseutu. Teoksessa Pertti Rannikko, Maarit Sireni, Päivi Härkin, Hannu Itkonen, Seppo Knuuttila, Maria Lähteenmäki, Jukka Oksa ja Mikko Simula (toim.) Kotona, kylässä, liikkeellä: Sivakka ja Rasinmäki arjen ja mielen tiloina. Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 209–239.
- Saastamoinen, Mikko 2002. Yhteisöt epävarmuuden ajassa – yhteisöllisyyskeskustelun myöhäismoderneja virtauksia. Teoksessa Pekka Kuusela & Mikko Saastamoinen (toim.) Polis ja kosmos. Kulttuurisen globalisaation suuntia. Jyväskylä, SoPhi. 81–120.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki, Tammi.
- Tönnies, Ferdinand 1963. Community and Society. New York, Harper and Row.
- Vallius, Antti 2016. Picturing Belonging. A Photography-based Approach to Exploring Place Relations. <http://www.interdisciplinary.net/critical-issues/wp-content/uploads/2016/08/AnttiVallius-sp7-dpaper.pdf>
- Vepsäläinen, Mia 2007. Tarjolla Saimaan Venetsiat: Savonlinna ja Varkaus esimerkkeinä paikkakuvausten kutoutumisesta ylipaikallisen ja paikallisen historiallisiksi kudelmiksi. Joensuu: Joensuun yliopisto.